

Datum

3 juni 2024

Onderwerp

Reactie VNG-voorzitter Sharon Dijkma op de Voorjaarsnota: betekenisvolle stappen voor gemeenten, maar verschraling is onontkoombaar

Geachte fractievoorzitters en woordvoerders financiën,

U bespreekt morgen de Voorjaarsnota en voor dit debat breng ik graag een aantal zaken onder uw aandacht.

De VNG heeft tijdens het opstellen van de Voorjaarsnota, namens alle gemeenten, intensieve gesprekken gevoerd met demissionaire kabinet. Dit heeft enkele betekenisvolle stappen als resultaat opgeleverd, zoals afspraken over de afschaffing van de opschalingskorting en de beheersing van de kosten voor de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Maar er is helaas ook een prijs gevraagd door het kabinet; een flinke uitname van het Gemeentefonds in 2025. De financiële positie van gemeenten blijft ook met de uitkomsten van deze gesprekken zeer zorgelijk. Gemeenten bereiden dan ook grote bezuinigingen voor. Verschraling van publieke voorzieningen en dienstverlening aan inwoners is daarbij onontkoombaar. Inmiddels is duidelijk geworden dat deze miljardenbezuinigingen tot onze spijt niet teruggedraaid worden in het onlangs gepresenteerde Hoofdlijnenakkoord.

Extra ALV van de VNG

Vanwege de grote impact van de uitkomst van de Voorjaarsnota op gemeenten en daarmee op inwoners, heb ik een extra Algemene Ledenvergadering met onze leden uitgeschreven. Op vrijdag 24 mei vond deze plaats en daar kreeg het VNG bestuur bijna unanieme de opdracht (99,8% van de stemmen) om zich te blijven inzetten voor een solide, stabiele en duurzame financiële positie van gemeenten met een balans in taken en beschikbare middelen en voldoende beleidsvrijheid. De insprekers hadden het over 'horrorbegrotingen' in hun gemeenten, met daarin zeer pijnlijke bezuinigingen en dit jaar al uitstel van investeringsbeslissingen vanwege alle financiële onzekerheid. Dit stevige signaal van de leden motiveert mij extra om u te vragen zich in te spannen voor het volgende:

1. Eindelijk afschaffing opschalingskorting: laten we er een les uit leren

Bij de opschalingskorting voelden we ons als gemeenten soms roependen in de woestijn, maar na 12 jaar kunnen we dit nu eindelijk achter ons laten. Er gaat een streep door de opschalingskorting en hiermee is één van de structurele financiële problemen opgelost. Ik kan niet genoeg herhalen hoe groot de opluchting bij gemeenten is. Laten we leren van de geschiedenis van deze opschalingskorting. Een besparingsidee werd eenzijdig door het rijk als korting doorgevoerd richting de medeoverheden. Van het idee kwam niets terecht, maar de korting bleef staan. Uw Kamer kan voorkomen dat dit scenario zich herhaalt bij de aangekondigde sanering, inclusief een korting, van specifieke uitkeringen (spuks) in het Hoofdlijnenakkoord. Zie ook punt 5.

2. Uitname Gemeentefonds 2025: bittere pil

Gemeenten krijgen bij de invoering van de BBP-systematiek vanaf 2024 het financiële effect gecompenseerd, maar het demissionaire kabinet koos dat in 2025 niet te doen. De financiële consequentie hiervan is dat in 2025 het Gemeentefonds eenmalig € 675 miljoen lager wordt vastgesteld. Dat is een bittere pil voor gemeenten, die ook merkbaar effect zal hebben maar die gemeenten moeten slikken om de opschalingskorting definitief van tafel te krijgen.

3. Erkenning financiële problemen bij gemeenten

Het demissionaire kabinet heeft de financiële problemen van gemeenten erkend. Demissionair premier Mark Rutte herhaalde dit weer tijdens zijn speech op onze extra ALV van vrijdag 24 mei. Het is voor uw Kamer nog steeds van belang om de ernst hiervan in te zien: gemeenten komen vanaf 2026 in grote financiële problemen. Het baart ons zorgen dat bij het debat over het Hoofdlijnenakkoord gesuggereerd werd dat de besparing van € 638 miljoen na overheveling van de spuks slechts een beperkte bezuiniging voor gemeenten (van 1%) betekende. In de vorige kabinetsperiode is immers een uitname van enkele miljarden uit het Gemeentefonds gedaan, zonder dat daar een verlichting van taken tegenover stond. Deze 'besparing' komt daarbovenop. Wat resteert is een korting van bijna € 2,5 miljard vanaf 2026, ten opzichte van het door laten lopen van de trap-op-trap-af systematiek. Dit is vorig jaar door de minister van BZK bevestigd bij de Voorjaarsnota. Sindsdien staan vrijwel alle gemeenten voor de immense opgave om hun uitgaven drastisch terug te draaien. Ik verzoek u een reëel en realistisch beeld over de gemeentefinanciën te schetsen in het debat.

4. Fondsvorming WMO: goede zaak

De nieuw in te voeren BBP-systematiek voor het indexeren van het Gemeentefonds werkt niet goed voor de kosten voor zorgtaken, zoals de WMO. De zorgkosten stijgen onder andere door de vergrijzing veel harder dan het BBP en gemeenten hebben door de wettelijke zorgplicht zeer beperkte sturingsmogelijkheden qua taken. In de Voorjaarsnota zijn heldere afspraken opgenomen over de indexering van deze zorgkosten. Het demissionaire kabinet heeft dit kracht bijgezet door hiervoor direct een extra reservering van €75 miljoen in 2026 oplopend tot 300 miljoen in 2029 op te nemen. Dit is voor ons een teken dat we vertrouwen kunnen hebben in een haalbare gezamenlijke aanpak van de houdbaarheid WMO.

5. De specifieke uitkeringen worden aangepakt. Laat dat geen kille besparing op het Gemeentefonds zijn

Er bestaat een hardnekkig beeld dat gemeenten geen financiële problemen hebben, omdat ze elk jaar geld over houden. De oorzaak daarvan is dat gemeenten veel incidentele middelen ontvangen in de vorm van specifieke uitkeringen (spuks), die vaak pas laat in het jaar worden overgemaakt en dan niet volledig besteed kunnen worden. Ook is de verantwoordingslast van een spuk regelmatig groter dan de uitkering zelf. In de Voorjaarsnota is een opschoningsactie van specifieke uitkeringen (spuks) aangekondigd. Deze opschoonactie is inmiddels ingehaald door een aankondiging in het Hoofdlijnenakkoord waarin alle spuks worden overgeheveld naar het gemeentefonds, met een budgetkorting van 10%.

Als deze korting direct in het Gemeentefonds wordt verwerkt, dan zijn we terug bij af. Een korting die vooruit loopt op de eventuele lagere administratielasten doet mij sterk denken aan de opschalingskorting, waar we nu juist net van af zijn. De juiste manier om dit in de volgende

begroting te verwerken is om de korting toe te passen bij de toekenner van de uitkering: het betreffende vakdepartement. We verzoeken u hierop aan te sturen.

6. Jeugdzorg: realisme over de bezuinigingen

In de voorjaarsnota is het realisme verwerkt over de onhaalbare bezuiniging op jeugd, van 511 mln. In de tabellen voor komende jaren ontbreekt echter een reservering voor de uitkomsten van de Commissie van deskundigen, die in Q1 van 2025 met een uitspraak komen over de resultaten van de Hervormingsagenda Jeugd. Het ligt in de lijn der verwachting dat de nog staande bezuiniging niet gehaald kan worden. Dit ligt buiten de invloedssfeer van gemeenten omdat de passende sturingsmaatregelen vanuit het rijk, zoals afgesproken in de Hervormingsagenda, tot op heden uitgebleven zijn. Daardoor worden gemeenten geconfronteerd met nog altijd stijgende zorgkosten, mede door de hoge inflatie. Dit leidt er naar verwachting toe dat het rijk gemeenten een aanzienlijke vergoeding hebben te verstrekken die door gemeenten wordt geraamd op een bedrag dat ruim hoger is dan 1 miljard euro. Ik attendeer uw Kamer hier nu op, zodat u dit scherp op het netvlies heeft staan en dit straks geen verrassing zal zijn.

Ik hoop op uw steun en inzet voor bovenstaande punten en wens u veel succes met het debat,

Sharon Dijksma, Voorzitter VNG